

A patra conferință anuală a Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași, 8–10 iunie 2023

În zilele de 8–10 iunie 2023, la Iași s-a desfășurat ediția a patra a Conferinței anuale a Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, consacrată unor secvențe temporale și unor tematici diferite corespunzând perioadelor medii, moderne și contemporane. O manifestare de remarcă inclusiv din perspectiva „logisticii” (transport, cazare, masă), în măsura în care organizatorii, grație sponsorizărilor pe care le-au obținut, au reușit să reunească istorici din mai multe orașe din țară și din Republica Moldova.

Sub aspectul valorii, așa cum se întâmplă adeseori în astfel de împrejurări, calitatea comunicărilor și a discuțiilor a fost inegală. Au existat intervenții care au oscilat între afectare și irelevanță. Ne gândim în particular la cele ale lui Hadrian Gorun de la Târgu-Jiu (*România la începutul primului război mondial: o abordare din perspectiva teoriei relațiilor internaționale*), respectiv Igor Cașu de la Chișinău (la masa rotundă consacrată politicii naționale sovietice), care nu au făcut decât să înșire nume de autori și de teorii, ca și cum notele de subsol sau indicele s-ar putea substitui conținutului cercetării. Au existat și prezentări care, deși lipsite de latura interpretării critice, au expus cel puțin un material documentar utilizabil, cum a fost aceea a lui Sorin Ivănescu, de la Iași, intitulată *Nemulțumirile populației României privind criza din anii '80 reflectate în documentele Securității*. După cum au existat și comunicări bine structurate, referitoare la chestiuni relevante pentru evoluția societății românești, în care materialul era tratat în contextul problematic al epocii; amintim două: Andreea Dahlquist, de la Malmö, *Comerț și cooperare economică între Suedia și România în perioada interbelică* (susținută online) și Liviu Brătescu, de la Iași, *Viziuni și actori ai procesului modernizării economice din a doua jumătate a secolului XIX*.

Cu privire la comunicarea lui Liviu Brătescu, putem adăuga faptul că semnificația istorică a temei a depășit epoca vizată de autor, disputele în jurul protecționismului regăsindu-se până între cele două războaie mondiale. A avut totodată și ceea ce s-ar numi o funcție euristică, întrucât ne-a sugerat o reflecție mai largă în legătură cu raportul dintre proiecțiile teoretice și posibilitățile practice, în sensul că aplicarea doctrinei liberului schimb într-o țară mai puțin dezvoltată cum era România, chiar dacă argumentele păreau valabile în teorie, în practică ar fi provocat foarte probabil efecte negative, după cum se întâmplase deja în urma Convenției comerciale cu Austro-Ungaria din 1875. Pe plan european exista și exemplul Franței, evident mai dezvoltată decât România, a cărei economie a intrat totuși în criză după tratatul de liber schimb încheiat cu Marea Britanie în 1862. În

același registru euristic semnalăm și comunicarea lui Dorin Dobrințu, de la Iași, intitulată *Proiecte alternative la centralizarea administrativ-teritorială în România (1862–1912)*, care ne-a făcut să ne întrebăm dacă nu cumva centralismul, deși a fost echivalent adeseori cu abuzul administrativ, nu a constituit singura variantă de organizare posibilă în condițiile în care, și aici evocăm analiza lui Alexis de Tocqueville, pentru ca descentralizarea să fie viabilă, trebuia să fi existat în prealabil o viață comunală în care oamenii să fi experimentat forme de reprezentativitate până la nivelul de participare al democrației locale. În absența unei asemenea experiențe, cu o țărănime în majoritate analfabetă, dependentă material de marii proprietari sau arendași, cu limitările inerente votului censitar, propunerile lui Petre P. Carp în favoarea unei descentralizări anticipată ca benefică riscă să se dovedească exact ceea ce liderul junimist obișnuia să combată: forme fără fond. Desigur, nu avansăm aceste considerații cu titlul de evaluări științifice, fiindcă în atare ipoteză ar însemna să fi intrat pe terenul istoriei contrafactice. Sunt însă gânduri prilejuite prin analogia cu situații din realitate verificabile, susceptibile așadar să motiveze eventual un demers de cercetare propriu-zis.

Singurele observații pe care le-am face organizatorilor se referă la formatul secțiunilor și la disciplina discuțiilor. În primul rând, includerea a cinci comunicări într-o secțiune riscă să provoace oboseala participanților, mai ales dacă întrebările și comentariile, de natură să anime atmosfera, sunt lăsate la final. În al doilea rând, permisivitatea exagerată a unor moderatori, care nu-i opresc pe vorbitori atunci când s-a terminat timpul afectat expunerii lor, ajunge să provoace perturbări în program, resimțite cu atât mai mult cu cât ședințele secțiunilor se desfășoară în paralel. Altminteri, însă, iar aceasta pare să fie o notă specifică a întâlnirilor științifice de la Iași, gazdele s-au preocupat serios de buna desfășurare a lucrărilor.

Alexandru Mamina